

Ferenc pápa üzenete a szegények világnapjára

Évközi 33. vasárnap 2018. november 18.

1. „Íme, egy szegény kiáltott s az Úr meghallgatta őt” (Zsolt 34,7). A Zsoltáros szavai abban a pillanatban a mi szavainkká is válnak, amikor olyan testvéreinkkel és nővéreinkkel találkozunk, akik a szenvedés és a kirekesztettség legkülönbébb helyzeteiben élnek, és akiket egyszerűen csak „szegényeknek” szoktunk nevezni. E sorok írójától ezek a helyzetek nem idegenek, épp ellenkezőleg: tényleges tapasztalata van a szegénységről, ez azonban a hálaadás és az istendicséret forrásává válik számára. A fenti zsoltár lehetővé teszi számunkra, mai emberek számára is, akiket a szegénység számtalan formája vesz körül, hogy megértsük, kik az igazán szegények, és felismerjük meghívásunkat arra, hogy arcunkat feléjük fordítsuk, kiáltásukat meghallgassuk és szükségleteiket felismerjük.

Mindenekelőtt hangsúlyoznunk kell, hogy az Úr meghallgatja a szegényeket, akik hozzá kiáltanak, és jó azokhoz, akik a szomorúságtól, a magánytól és a kirekesztettségtől megtört szívvel nála keresnek menedéket. Meghallgatja azokat, akiknek méltóságát lábbal tiporják, mégis van erejük ahhoz, hogy tekintetüket a magasba emeljék, fényt és vigasztalást merítve ebből. Meghallgatja azokat, akiket egy meghamisított igazságosság nevében üldöznék és ezért az erőszaktól megfélemlítve élnek, mégis bizonyosak abban, hogy Isten az ő Szabadítójuk is. Ami a zsoltár imádságából leginkább kitűnik, az a bizalomteljes ráhagyatkozás egy olyan atyára, aki meghallgat és elfogad. E szavak hullámhosszán mélyebben megérthetjük azt, amit Jézus a boldogságmondásokkal meghirdetett: „Boldogok a lélekben szegények, mert övék a Mennyei Ország” (Mt 5,3).

Ez az egyedülálló, nem érdemeinkhez mért és alig szavakba önthető tapasztalat azt a vágyat ébreszti fel az emberben, hogy másokkal is megossa, mindenekelőtt azokkal, akik - miként a zsoltáros - szegények, elutasítottak és kirekesztettek. Mert nem szabad, hogy bárki is magát az Atya szeretetéből kirekesztettnek érezze, különösen nem azért, mert a világ, amelyben él, magába zárkózik és legfőbb értéként a gazdaságot tünteti fel.

2. A szegények magatartását és Istenhez fűződő kapcsolatát a zsoltár három igével jellemzi. A legelső: „kiált”. A szegénység nem korlátozódik halk szavakra, hanem kiáltássá válik, ami keresztülhatol az egeken és elér magáig Istenig is. Mit fejez ki a szegény kiáltása, ha nem a szenvedését, magányát, csalódottságát és reménységét? Feltehetjük magunknak a kérdést: hogy történhet meg, hogy a kiáltás, ami egészen Istenig hatol, a mi fülünkhöz nem jut el, minket tétlenségben és közömbösségben hagy? Egy olyan világnap, mint ez a mai, komoly lelkiismeretvizsgálatra hív meg mindannyiunkat, hogy saját magunk számára is világossá váljon, valóban alkalmasak vagyunk-e meghallgatni a szegényeket.

Ahhoz, hogy meghalljuk a hangjukat, csendre és figyelemre van szükségünk. Ha mi túl sokat beszélünk, nem leszünk képesek őrájuk odafigyelni. Attól tartok, hogy sok, önmagában szükséges és érdemes kezdeményezés inkább irányul arra, hogy nekünk tetsszen, mintsem arra, hogy a szegények kiáltását komolyan vegye. Ebben az esetben a szegények jajkiáltására adott válaszuk nem lesz megfelelő, mivel helyzetükkel valójában nem is tudunk azonosulni. Az ember ily módon foglyává válik egy olyan kultúrának, ami arra készíti, hogy önmagát tükörben szemlélje és mértéktelenül törődjön saját magával, elegendőnek gondolva az önzetlenség alkalmi gesztusát önmaga megnyugtatására, anélkül, hogy engedné magát mélyen megérinteni.

3. **A második ige: „válaszol”.** Az Úr, ahogy a zsoltáros tanítja, nemcsak meghallja a szegények kiáltását, hanem válaszol is rá. Válasza pedig nem más, mint a szeretet tökéletes azonosulása a szegények helyzetével, amit az üdvtörténet számos eseménye is igazol. Ez történt akkor is, amikor Isten színe előtt Ábrahám kifejezte kívánságát, hogy utódot szeretne, noha ő és felesége már idősök voltak és nem született gyermekük (Vö. Ter 15,1–6). Ez történt akkor is, amikor Mózes az égő és el nem égő csipkebokor tüzeiből megkapta az Isteni Név Kinyilatkoztatását és küldetését arra, hogy kivezesse népét Egyiptomból (Vö. Kiv 3,1–15). A szeretetnek ez a válasza erősítette meg a népet a pusztai vándorlás során is, amikor kínzó éhséget és szomjúságot érzett (Vö. Kiv 16,1–16; 17,1–7) és amikor a legsötétebb szükségbe, vagyis a bálványimádásba és a szövetséggel szembeni hűtlenségbe zuhant (Vö. Kiv 32,1–14).

Isten válasza a szegények számára mindig egy üdvösségszerző beavatkozás azzal a céllal, hogy a test és a lélek sebeit meggyógyítsa, hogy az igazságosságot helyreállítsa és hogy az embert emberhez méltó élethez segítse. Isten válasza ugyanakkor felszólítás is mindazok felé, akik hisznek benne, hogy emberi lehetőségeik szerint ugyanígy cselekedjenek. A Szegények Világnapja világszerte az Egyház kicsiny válasza minden szegény ember és minden szegény ország számára: ne higgyék, hogy kiáltásuk süket fülekre talál. Ez a világnap minden biztonnal nem több, mint egyetlen csepp víz a szegénység pusztájában, mégis jele lehet a szükségét szenvedőkkel való együttérzésnek, mert a szegények megláthatják benne testvéreik és nővéreik aktív együttérzését. A szegényeknek nem közvetítőkre van szükségük, hanem mindazok személyes elköteleződésére, akik meghallják kiáltásukat. A hívők magatartása nem korlátozódhat alkalmi segítségnyújtásra - még akkor sem, ha ez az adott pillanatban szükséges és örvendetes is -, hanem „a szeretet figyelmességét” kívánja meg (Evangélii gaudium apostoli buzdítás, 199.), ami a másik személyt helyezi figyelme fókuszába és az ő javát keresi.

4. **A harmadik ige: „felszabadít”.** A bibliai szegény annak bizonyosságában él, hogy Isten beavatkozik mellette azért, mert vissza akarja adni emberi méltóságát. A **szegénység** soha nem „keresett”, hanem „teremtett” állapot: az önzés, a gög, az irigység és az igazságtalanság okozza. E **bűnök** egyidősek az emberiséggel, olyanok, amelyek számtalan ártatlannak okoznak kárt és drámai társadalmi következményekhez vezetnek. Isten szabadító beavatkozása a megváltás cselekedete mindazok számára, akik gyászukat és félelmeiket Őelé viszik. Isten hatalmas közbelépése megtöri a szegénység rabságát. Számos zsoltár beszél el és dicsőíti ezt az üdvtörténetet, amelyet a szegények személyes sorsa is igazol. „Hiszen ő nem szégyellte, nem vetette meg a szegény nyomorát, nem rejtette el előle arcát, meghallgatta, amikor hozzá kiáltott” (Zsolt 22,25). Isten orcáját megláthatni nem más, mint barátságának, közelségének, üdvösségének a jele. „(...) mert kegyesen tekintettel nyomorúságomra, és segítettél kínjaimban (...), lábamat tágas helyre állítottad” (Zsolt 31,8–9). A szegénynek „tágas helyet” biztosítani ugyanazt jelenti, mint őt a „vadász csapdjából” kimenteni (Zsolt 91,3), kiszabadítani az útjába vetett a hurokból azért, hogy akadálytalanul haladhasson előre és megkönnyebbülten tekinthessen az életre. Isten üdvözítő ereje egy, a szegények felé kitárt karban testesül meg, ami befogad, oltalmaz és annak a barátságnak a tapasztalatát adja, amelyre mindenkinek szüksége van. Ebből a konkrét és **megtapasztalható közelségből indul ki a szabadulás útja**: „Minden keresztény személy és közösség arra hivatott, hogy Isten eszköze legyen a szegények felszabadítására és támogatására, oly módon, hogy teljesen beépülhessenek a társadalomba; ez azt feltételezi, hogy tanulékonyak és figyelmesek legyünk a szegények kiáltásának meghallására és megsegítésükre” (Evangélii gaudium apostoli buzdítás, 197).

5. Megrendítő számomra a tudat, hogy sok szegény ember azt a Bartimeust testesíti meg, akiről Márk evangélista beszél (Vö. Mk 10,46–52). A vak koldus, Bartimeus „az út szélén ült” (46. vers). Amikor hallotta, hogy Jézus arra megy, „hangosan kiáltozni kezdett” és könyörgött „Dávid fiához”, hogy könyörüljön rajta (47. vers). „Többen csitították, hogy hallgasson. Ő annál

hangosabban kiáltotta »Dávid fia, könyörülj rajtam!« Isten Fia meghallotta kiáltását: »Mit tegyek veled?« »Mester - kérte a vak -, hogy lássak«” (48–51. vers). Az evangéliumnak ebben a szakaszában valósággá válik az, ami a zsoltárban még csak ígéret volt. Bartimeus egy szegény, aki még a látás és a munka lehetőségeit is nélkülözi. Mennyi minden vezet még ma is ilyen bizonytalan élethelyzetekhez! A létfenntartáshoz szükséges eszközök hiánya, a kirekesztés, vagy az a körülmény, hogy az ember már nincs birtokában munkaereje teljességének, a társadalmi rabszolgaság különféle formái, amelyek az emberiség által elért fejlődés ellenére még mindig jelen vannak ... Milyen sok szegény ül ma is - miként Bartimeus - az út szélén és keresi élete értelmét! Milyen sokan teszik fel maguknak a kérdést, hogy miért csúsztak ennyire mélyre és hogyan tudnának ismét felállni! Arra várnak, hogy valaki hozzájuk lépjen és így szóljon: „Bátorság, állj fel, téged hív” (49. vers).

Sajnos gyakran megtörténik, hogy azok a szavak, amelyek a szegényekhez szólnak, inkább szemrehányóak vagy hallgatásra és a néma tőrésre szólítanak fel. Ezek a goromba hangok gyakran a szegényektől való félelemből fakadnak, mert az emberek a szegényekben nemcsak a szükségét szenvedőket látják, hanem olyanokat is, akik bizonytalanságot, instabilitást vagy épp zavart okoznak a mindennapi életben, akiket ezért vissza kell utasítanunk vagy távol tartani magunktól. Az ember hajlamos az ilyen távolságtartásra és nincs tudatában, hogy ezzel Jézustól, az Úrtól is eltávolodik, aki senkit sem utasít vissza, hanem mindenkit magához hív és vigasztal. A hívők magatartását illetően is mennyire sürgetőek a próféta szavai: „Törd össze a jogtalan bilincseket, és oldd meg az iga köteleit! Bocsásd szabadon az elnyomottakat, törj össze minden ígát! Törd meg az éhezőnek kenyeredet, és a hajléktalan szegényt fogadd be házádba. Ha mezítelent láatsz, öltöztess föl (Iz 58,6–7). Az ilyen jócselekedetek lehetővé teszik, hogy a bűnök megbocsáttassanak (1Pét 4,8), hogy az igazságosság megvalósuljon, és hogy amikor az Úrhoz kiáltunk, ő így válaszoljon: „Íme, itt vagyok” (Iz 58,9).

6. A szegények elsőként ismerhetik fel Isten jelenlétét és tehetnek tanúságot az életükben megtapasztalt közelségéről. Isten hű marad ígéretéhez és az éjszaka homályában sem engedi, hogy szeretetének és vigasztalásának melege hiányozzék. Ahhoz, hogy a szegények nyomasztó helyzetén javíthassunk, szükséges, hogy a szegények megtapasztalhassák testvéreik és nővéreik jelenlétét és hogy akik így törődnek velük - megnyitva előttük szívük és életük ajtaját - érezzék, hogy barátaiknak és családtagjaiknak tekintik őket. Csak így lehetséges, hogy „felismerjük életük üdvözítő erejét, és azt az Egyház útjának középpontjába helyezzük” (Evangelii gaudium apostoli buzdítás, 198.).

A mai világnapon arra kapunk meghívást, hogy konkrét formába öntsük a zsoltár e szavait: „A szegények esznek és jóllaknak” (Zsolt 22,27). Tudjuk, hogy a jeruzsálemi templomban az áldozat bemutatása után ünnepi étkezést tartottak. Az elmúlt esztendőben számos egyházmegyében került sor ugyanerre, ezzel az eseménnyel gyarapítva a szegények első világnapját. Így sokan megtapasztalhatták az otthon melegét, egy ünnepi étkezés örömét és mindazok szolidaritását, akik egyszerű és testvéri módon meg akarták osztani velük ezt az étkezést. Szeretném, ha ebben és az elkövetkező években is eme együttlét újrafelfedezésének örömeiben ünnepelhetnénk ezt a világnapot. Vasárnaponként egymással közösségben imádkozni és étkezni, megosztani egymással az ételünket olyan tapasztalat, ami az első keresztény közösséghez kapcsol minket. Ezt a közösséget Lukács evangélista a maga eredetiségében és egyszerűségében így mutatta be: „Állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és az imádságban. (...) A hívek mind ugyanazon a helyen tartózkodtak, és közös volt mindenük. Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétosztották azok közt, akik szükségét szenvedtek” (ApCsel 2,42.44–45).

7. A keresztény közösség nap mint nap számtalan kezdeményezést karol fel, hogy tanúsítsa jelenlétét a szegények mellett és enyhítse a szemünk előtt létező szegénység sokféle formáját.

Sokszor valósul meg ennek során együttműködés olyan emberekkel is, akik nem a hittől, hanem az általános emberi szolidaritástól vezérelve nyújtanak segítséget. Fontos ráébrednünk arra, hogy az ilyen méreteket öltő szegénységgel szemben lehetőségeink korlátozottak, gyengék és elégtelenek, ennek pedig arra kell indítania bennünket, hogy kinyújtsuk kezünket mások felé és így a kölcsönös együttműködéssel hatékonyabban érhessük el a célt. Minket a hit és a felebaráti szeretet parancsa vezet, de emellett elismerjük a segítség és a szolidaritás más formáit is, amelyek részben ugyanazt a célt szolgálják, nem hanyagolhatjuk el azonban azt, ami küldetésünk sajátossága: azt a törekvést, hogy mindenkit Istenhez és életszentségre vezessünk. A különféle tapasztalatok közötti dialógus és annak alázata, hogy munkánkat mindenféle elismerés vágya nélkül végezzük, nem más, mint megfelelő és az evangéliumhoz méltó válasz, amelyre megvan a lehetőségünk.

A szegényekkel kapcsolatban szó sem lehet vetélkedésről vagy annak méregetéséről, hogy ki nyújtja a legjobb segítséget, sokkal inkább alázatosan el kell ismernünk, hogy a Szentlélek indít azokra a cselekvésekre, amelyek válasszá és Isten jelenlétének jeleivé válhatnak. Mihelyt utat találunk arra, hogy a szegényekhez közelítsünk, tudnunk kell, hogy az elsőbbség Őt illeti, aki szemünket és szívünket a megtérésre megnyitja. A szegényeknek nem látványos tettek van szükségük, hanem olyan szeretetre, amely képes háttérben maradni és képes arra is, hogy ne tartsa számon a megtett jót. Ezeknek a cselekedeteknek az Úr és a szegények az igazi főszereplői. Aki erre a szolgálatra adja magát, az eszközzé válik az Úr kezében arra, hogy Ő jelenlétét és üdvét láthatóvá tegye. Erre emlékeztet Szent Pál apostol, amikor az egymással a legnemesebb kegyelmi adományok miatt versengő korintusi keresztényeknek ír: „A szem nem mondhatja a keznek: »Nincs rád szükségem« vagy a fej a lábnak: »Nincs rád szükségem«” (1Kor 12,21). Az apostol lényeges észrevételt tesz, amikor megállapítja, hogy a test gyengébbnek tűnő tagjai egészen nélkülözhetetlenek (Vö. 22. vers), „sőt a test alacsonyabb rendű tagjait nagyobb gonddal vesszük körül, és a tisztességtelen tagok nagyobb tisztességben részesülnek, a tisztességes tagoknak ugyanis nincs erre szükségük” (23–24. vers). Miközben Pál alapvető tanítást nyújt a karizmákról, a közösségnek az evangéliumi viselkedéséről is beszél a leggyengébb és leginkább rászoruló tagokkal szemben. A szegényeket illetően Krisztus tanítványaitól idegen kell, hogy legyen a lenézés és a leereszkedő kegyeskedés, sokkal inkább arra vannak meghívva, hogy tiszteletet mutassanak a szegényekkel szemben és elsőbbséget adjanak nekik azzal a meggyőződéssel, hogy ők hordozzák körünkben Krisztus valóságos jelenlétét. „Bizony mondom nektek, amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek” (Mt 25,40).

8. Itt értjük meg, hogy mennyire különbözik a mi életmódunk a világtól, amely a hatalmasokat és a gazdagokat élteti, őket követi és tekinti példaképnek, miközben a szegényeket kirekeszti, selejtnak és szégyellnivalónak tartja őket. Pál apostol szavai meghívást jelentek számunkra arra, hogy az evangélium szellemében szolidaritást gyakoroljunk a test leggyengébb és kevésbé fontos tagjaival szemben: „Ha szenved az egyik tag, valamennyi együtt szenved vele, s ha tiszteletben van része az egyik tagnak, mindegyik örül vele” (1Kor 12,26). Ugyanerre hív fel az apostol a Rómaiakhoz írt levélben: „Azokkal, akik örülnek, örüljétek, s a sírókkal sírjatok. Éljetek egyetértésben. Ne legyetek fennhéjázók, hanem alkalmazkodjatok az egyszerű emberekhez. Ne legyetek magatokkal eltelve” (Róm 12,15–16). Ez Jézus tanítványainak a hivatása, szüntelenül megcélzott ideál annak érdekében, hogy mind teljesebben kialakítsuk magunkban „Krisztus érzületét” (Vö. Fil 2,5).

9. Természete szerint a hit a remény szavában valósul meg. Sokszor épp a szegények azok, akik megingatják a mi közönyünket, amely egy túlságosan is evilági és a jelenhez kapcsolódó életből fakad. A szegények kiáltása a remény szava, amelyben a szabadulás bizonyossága is megjelenik. A remény Isten szeretetén alapul, aki senkit sem hagy cserben, aki benne bízunk (Vö. Róm 8,31–39). Avilai Szent Teréz így ír erről a Tökéletesség útjában: „A lelki szegénység akkora

kincs, hogy magában foglalja e világnak összes javait: felséges nagy uraság az! Azt akarom ezzel mondani, hogy aki minden vagyont megvet, minden vagyon fölött uralkodik” (2,5). Amennyiben képesek vagyunk felismerni az igazi értéket, Isten előtt gazdagodunk, magunk és mások előtt pedig bölcsökké válunk. Ez pedig úgy valósul meg, hogy ha az ember képes a gazdagságnak valódi és igaz értelmet adni, emberségében is kibontakozik és képes lesz javainak megosztására is.

10. A püspöki szolgálatban testvéreimet, valamint a papokat és különösen is a diakónusokat, akik a kézfeltétel által a szegények szolgálatára nyertek megbízást (Vö. ApCsel 6,1–7), a megszentelt élet képviselőit és a laikusokat, akik a plébániákon, az egyesületekben és a lelkiségi mozgalmakban az Egyház szegénységre adott válaszát kézzel foghatóvá teszik, arra hívom, hogy ezt a világnapot az újraevangelizáció kiemelt pillanataként éljék meg. A szegények evangelizálnak minket, segítenek abban, hogy minden nap felfedezzük az evangélium szépségét. Ne hagyjuk elveszni a kegyelem eme alkalmát. Érezzük magunkat mindnyájan ezen a napon a szegények adósainak, mert ha kinyújtjuk a kezünket egymás felé, megvalósul az az üdvhozó találkozás, amely támogatja a hitet, hatékonyá teszi a felebaráti szeretetet és képessé teszi a reményt arra, hogy biztosan haladjon az Úr felé, aki eljön.

Vatikánváros, 2018. június 13-án, Páduai Szent Antal emléknapján

Ferenc